
Ett kulturhus i Bergsjön blir till

Vägen från vision till ritning

Skriven i december 2019 av Per Ottosson

Innehåll

1	Ett kulturhus blir till	3
1.1	1970- och 80-tal	3
1.2	2000-tal	3
1.2.1	Stadsdelsnämnden beställer utredning om kulturhus	4
1.3	2010-tal	5
1.3.1	Beslut om ett kulturhus i Bergsjön klubbas 2013	5
1.3.2	En dialogprocess inleds	5
1.3.3	Kulturarrangemang för att hålla processen levande	6
1.3.4	Nästa steg är en förstudie	6
1.3.5	Beslut i kommunstyrelsen	8
1.3.6	Arkitekttävling.....	8

1 Ett kulturhus blir till

I skrivande stund planeras för de första spadtagen för ett nytt kulturhus i Bergsjön. Vägen dit har varit lång och krokig. I den här texten har Per Ottosson, tidigare kultursamordnare i stadsdelsförvaltningen Östra Göteborg, sammanställt historiken med hjälp av de utredningar och dokument som tagits fram genom åren. Han har också intervjuat några av de personer som under en lång tid har varit drivande för att kulturhuset ska komma på plats.

Vi gör inte anspråk på att här ge en fullständig bild av hur allt har gått till, vissa kanske till och med minns det på ett annat sätt. Men det är ett uppriktigt försök att på ett så objektivt sätt som möjligt sammanfatta de viktigaste händelserna under den långa tid som en öppen mötesplats för kultur i Bergsjön har diskuterats och planerats.

Under 2020 kommer Kulturföreningen bcb att skriva en bok om historien bakom kulturhuset. Du som vill veta mer kan gärna läsa den för en kompletterande bild av hur allt har gått till.

1.1 1970- och 80-tal

På 1970-talet öppnas fritidsgården Mångården på Rymdtorget. Runt 1985 får huset namnet Kulturhuset och verksamheten får en inriktning mot bland annat teater, film och utställning. Huset ägs av Familjebostäder. Den sista biofilmen visas 1997. Kulturföreningen bcb är de sista som har verksamhet i Kulturhuset.

1.2 2000-tal

I början av 2000-talet startar Shaker K. Tahrer Bergsjöns Kultur- & Mediaverkstad som ett projekt inom storstadssatsningen i Bergsjön. Runt den här tiden bildas också Kulturföreningen bcb bildas av Haky Jasim och Anders Regårdh, även det finansieras av storstadssatsningen och EU-bidrag. Runt 2003 tar pengarna slut och arbetet fortsätter ideellt.

I en artikel i Vårt Göteborg 2003 lyfter Haky Jasim och Anders Regårdh en idé om ett internationellt Kulturhus i Bergsjön:

”Själva huset vill Haky och Anders gärna se uppbyggt i närheten av Bergsjön Centrum vid Rymdtorgets spårvagnshållplats och visionen finns om ett första spadtag någon gång under år 2005.”¹

År 2005 startar projektet ”Gränsöverskridande samarbete i Bergsjön Centrum” som finansieras av Familjebostäder. Projektet handlar om mötesplatser i Bergsjön.²

¹ https://vartgoteborg.se/internationellt_kulturhus_nytt_grepp_i_bergsjon/

² <http://www.filmbyggan.se/portfolio/gransoverskridande-samarbete/>

Samma år startas projektet Kulturcentrum, bestående av representanter från stadsdelsförvaltningen Bergsjön, Kulturföreningen bob, Familjebostäder, Valand och Konsthallen. Det fungerar som en plattform för att driva på processen om ett kulturhus i Bergsjön. Projektet övergår i "Konstens plats".

Konstens plats äger rum i Bergsjön och på Göteborgs Konsthall under 2004–2006. Projektet drivs av Göteborgs Stad tillsammans med konstnären och gästprofessorn på Valands konsthögskola Esther Shalev-Gerz. Lokala konstnärer från Bergsjön rekryteras och koordineras av Kulturföreningen bob. Deltagarna samlas kring frågorna "Vad är konst?" och "Var finns den plats där konsten äger rum?". Projektet utmynnar i en konstupställning där bland annat behovet av en etablerad konsthall i Bergsjön lyfts.³

1.3 Stadsdelsnämnden beställer utredning om kulturhus

2007 genomför Kerstin Wennergren en utredning gällande ett kulturhus i Bergsjön på uppdrag av stadsdelsförvaltningen. Utredningen bygger till stor del på intervjuer med Bergsjöbor och konstaterar bland annat att Bergsjön behöver lokaler att hyra, "vill man ha fest eller något annat får man hyra i andra stadsdelar." Grundtanken är att kulturhuset ska drivas av en förening. Utredningen kretsar delvis kring Mångården som då stått tomt i två år. Huset var i stort behov av upprustning, ombyggnad eller att rivas och byggas upp på nytt.

Bergsjöns kulturhusförening bildas 2008 som ett initiativ av Familjebostäders VD med kulturhuset Vingen i Torslanda som förebild. Föreningen samlar föreningar, företag, organisationer och privatpersoner som engagerade sig i frågan om ett kulturhus i Bergsjön.

2008 rivs Mångården och Familjebostäder planerar att bygga ett nytt hus på platsen. Baserat på Kerstin Wennergrens utredning tas ett lokalprogram fram, det är ut detta som kulturhusarbetet i dagens tappning tar sitt avstamp. Året därpå backar Familjebostäder från sina byggplaner.

2008–2009 kommer rapporten "Kulturkluster Bergsjön Centrum" skriven av Åsa Riestola på uppdrag av stadsdelsförvaltningen Bergsjön och Familjebostäder. Åsa Riestolas utredning undersöker bland annat hur fler aktörer kan involveras i kulturhusprojektet.

Under 2008–2009 kommer också "Vision Bergsjön" som är ett visionsarbete som politiken i Bergsjön ska anta. Det består främst av fyra workshops på olika teman, varav ett av dem är "öppna mötesplatser – kultur". Idén om ett allaktivitetshus i Bergsjön lyfts igen. Projektet går upp i en ansökan till Utveckling Nordost som beviljas pengar.

³ *Konstens plats The Place of Art, Esther Shalev-Gerz*

1.4 2010-tal

Stefan Molnar anställs 2012 av Utveckling Nordost (UNO) och stadsdelsförvaltningen. Arkitekterna Nazdar Ghalali och Frida Skarp tar fram förslag på hur Bergsjön kan få fler kulturmötesplatser. Förslaget går ut på att utveckla redan existerande mötesplatser och hur man kan göra tillbyggnader. Det utförs en inventering av redan existerande lokaler.⁴

1.5 Beslut om ett kulturhus i Bergsjön klubbas 2012

I maj 2012 beslutar Göteborgs kommunfullmäktige i sin budget för 2013 att Göteborg ska få ett nytt kulturhus och att det ska ligga i Bergsjön. Stadsdelsnämnden (SDN) i Östra Göteborg får uppdraget att leda arbetet för planeringen och i kompletteringsbudgeten anslås 125 miljoner för detta.

Kulturhusutredningen, en utredning och översyn över stadens kulturhus, klubbas i kommunfullmäktige 2013. Utredningen pekar bland annat på ökad samverkan mellan husen samt pekar ut fem kulturhus som ryggraden - Kulturhuset Kåken, Blå Stället, Frölunda Kulturhus samt de blivande kulturhusen i Bergsjön och Lundby.

I januari samma år inleder stadsdelsförvaltningen i Östra Göteborg arbetet med att utreda vad det framtida kulturhuset ska innehålla och vilka behov som finns. Per Ottosson anställs av förvaltningen som projektledare för Kulturhus Bergsjön.

1.6 En dialogprocess inleds

I februari hålls två informationsmöten för allmänheten på Bergsjöns bibliotek, det blir starten på den dialogprocess som ska ligga till grund för en så kallad behovsutredning. Via förslagslådor, e-post, sociala media och personliga möten kommer förslag in med idéer om allt ifrån scen och biograf, till kostråd och skapande verkstäder, café och kravlösa mötesplatser för kulturella och generationsöverskridande möten.

Ytterligare fyra öppna möten hålls under våren; två i Bergsjön samt på Göteborgs stadsmuseum och i Nordstan. Även representanter från stadsdelsnämnden i Östra Göteborg närvarar vid några möten.

I juni 2013 antas behovsutredningen av stadsdelsnämnden i Östra Göteborg. Den ska ligga till grund för fortsatt utredning och planering av husets mål och innehåll. Parallellt med behovsutredningen påbörjas även arbetet med att utreda på vilken plats det framtida kulturhuset ska ligga. Rymdtorget där det ligger busshållplatser och parkeringsplatser är intressant så "platsen tydliggör entrén till Bergsjön och förstärker torget och de befintliga verksamheterna". Platsen tar även hänsyn till tillgänglighet för transporter och kollektivtrafik. I augusti antas förslaget av stadsdelsnämnden i Östra Göteborg.

⁴ Öppna mötesplatser i Bergsjön, Stefan Molnar

1.7 Kulturarrangemang för att hålla processen levande

För att synliggöra, medvetandegöra och lyfta frågan om det framtida kulturhuset i Bergsjön har det genom åren varit viktigt att både anordna egna arrangemang och att vara en del av andras, både lokalt i Östra Göteborg och i mer stadsövergripande arrangemang. Under 2013 medverkar Kulturhus Bergsjön på försommarfesterna i Kortedala och Bergsjön, Gamlestadsgalejet, Bok- och Biblioteksmässan, Stadsmuseets Mobila museum på Rymdtorget, Romska Kulturveckan i Östra Göteborg samt invigningskonserten av Planeta Festivalen, där världsartisterna Taraf de Haïdouks från Rumänien spelar. Dessa arrangemang blir en viktig del av dialogprocessen där samverkan med artister, konstnärer och föreningsliv i Östra Göteborg spelar en central roll.

För att få en så bred bild som möjligt om vilken sorts hus som önskas, dess funktion och innehåll identifieras 14 områden som alla på ett eller annat sätt ska rymmas i och skapa en bild av det framtida Kulturhuset i Bergsjön:

1. Medborgare
2. Barn
3. Ungdom
4. Äldre
5. Bibliotek
6. Folkhälsa
7. Funktionshinder
8. Kulturskola
9. Medborgarkontor
10. Natur och stadsland
11. Föreningar
12. Kurslokaler och skapande verkstäder
13. Företag
14. Studiebesök

Under hösten 2013 genomförs fördjupade intervjuer med omkring 150 nyckelpersoner som tillsammans ska representera alla dessa kategorier. Resultatet blir en utredning som får namnet ”Verksamhetsutredning”.

1.8 Nästa steg är en förstudie

I februari 2014 inleder det kommunala fastighetsbolaget Higab en förstudie om det framtida kulturhusets innehåll och verksamheter. Förstudiearbetet tar avstamp i dialogprocessen, behovsutredningen, verksamhetsutredningen samt tidigare utredningar, som de av Åsa Riestolas och Kerstin Wennergren. Nyréns arkitektkontor får uppdraget att arbeta med förstudien tillsammans med stadsdelsförvaltningen och Higab.

Förstudiens uppgift är att omvandla de tankar, idéer och visioner som framkommit under det gångna året till rumsliga ytor, slå fast byggnadens storlek samt kostnader för byggnation, utrustning av huset, drift och

infrastrukturförändringar, samt att utreda möjligheten att bygga kulturhuset vid Rymdtorget östra entré.

Under våren hålls tre öppna möten kring kulturhuset – på Bergsjöns bibliotek, Gamlestadens bibliotek samt på det nyöppnade Stadsbiblioteket. Mötena ska skapa transparens i arbetet med förstudien och öppna upp för frågor och dialog. Arbetsmaterial från förstudiearbetet finns under året att se på Gamlestadens bibliotek, Samarbetsplats Kviberg på Kvibergsområdet, Göteborgs Stadsmuseum, Bergsjöns bibliotek samt på vårdcentralen i Bergsjön.

Parallellt med förstudien leder Stadsbyggnadskontoret arbetet med att ta fram ett samrådsmaterial för detaljplan, vilken ställs ut för samråd under hösten. Det hålls ett öppet hus för information, frågor och synpunkter på detaljplanen i Framtidens lokal på Rymdtorget. Planförslaget ställs under hösten ut på Bergsjöns bibliotek samt på Stadsbyggnadskontoret.

Som ett sätt att etablera kulturhusets framtida placering, som ytterligare ett led i dialogen och för att göra något roligt ihop arrangerar Kulturhus Bergsjön tillsammans med fastighetsägare och föreningsliv en festival på Rymdtorget i september 2014. Festivalen, som genom en namntävling döps till Tellusfestivalen, blir väldigt lyckad och drar det första året den arrangeras omkring 5000 besökare.

Den 16 december 2014 går förstudien tillsammans med ett tjänsteutlåtande upp i stadsdelsnämnden Östra Göteborg. Nämnden beslutar att ställa sig bakom förstudiens lokalprogram och att översända tjänsteutlåtandet inklusive bilagor till kommunstyrelsen. Förslaget från förstudien utgår från en yta på 2 630 kvadratmeter. Sent i förstudiearbetet kom ett beslut om att även lös inredning ska räknas in i budgeten, vilket innebär en minskning med 350 kvadrat. Eftersom beslutet kommer när förstudien redan är färdig behöver detta hanteras efter att den varit uppe i kommunstyrelsen. Stadsdelsnämnden i Östra Göteborg varnar för att en minskning kommer innebära negativa följder för verksamheten i huset och ser minskningen som olycklig.

Under 2015 görs en ny utredning där förstudiens ytor och innehåll bollas ur ett verksamhetsperspektiv. Under sex workshops går husets alla delar igenom med förstudien som underlag. Medverkar gör representanter från:

- Bibliotek
- Daglig verksamhet
- Fastighetsservice
- Folkhälsa
- Förening
- Förskola
- Klimatsmarta val
- Kultur Fritid
- Kulturskola
- Miljö
- Måltid
- Returhuset

Innehållet analyseras och bakas ihop i en utredning som får namnet Funktionsutredning och är tänkt att fungera som ett underlag för ett framtida projekteringsstadium där husets alla funktioner sätts på pränt. Det är även ett viktigt första steg mot att skapa förståelse och synliggöra olika verksamheters behov gentemot varandra.

Det görs även workshops kring bibliotekets ytor och hur de kan flyta ut på platser i huset som inte räknas till "biblioteket". Målet är att skapa ett sammanhängande hus där besökaren är i ett kulturhus snarare än att gå in och ut mellan olika verksamheter.

1.9 Nytt beslut i kommunstyrelsen 2015

I november 2015 går slutligen ärendet om Kulturhus Bergsjön som beretts av stadsledningskontoret upp i kommunstyrelsen. Kommunstyrelsen beviljar SDN Östra Göteborgs begäran att bygga Göteborgs nya kulturhus på Rymdatorget. Kommunstyrelsen beslutar att byggnaden inklusive inventarier och teknik ska rymmas inom de 125 miljoner kronorna. Torgets exploateringskostnader beslutas få uppgå till maximalt 70 miljoner och bakas ihop med budgeten för huset till en totalbudget på 195 miljoner kronor.

SDN Östra Göteborg ombeds även återkomma med en minskad driftbudget samt en minskning av husets yta. Minskningen behandlas under årets början av förvaltningen Östra Göteborg tillsammans med Kulturhusföreningens ordförande Jilla Faraji. Istället för att ta bort någon yta väljer de att komprimera vad som redan finns, vilket innebär en minskning av bland annat ytan för arrangemangsal, verkstäder och bibliotek.

1.10 Arkitekttävling

Under våren 2016 förbereds den kommande arkitekttävlingen som ska äga rum under hösten. Ett underlag för prekvalificering, det vill säga ett underlag för arkitektkontor att skicka in sin intresseanmälan, skickas ut. Fyra kontor väljs ut att delta i tävlingen. Förstudien omarbetas till ett tävlingsprogram och under hösten 2016 ritar de fyra kontoren på Göteborgs nya kulturhus i Bergsjön i en så kallad inbjuden tävling. Under tävlingstiden råder sekretess, vilket innebär att de prekvalificerade tävlande ej tillkännages förrän tävlingen i sin helhet är avgjord och anonymiteten bryts.

I december 2016 offentliggörs tävlingsbidragen och ställs ut först i fyra veckor på Bergsjöns Bibliotek och därefter lika länge på stadsbiblioteket. På samma platser hålls i början av 2017 två öppna möten där allmänheten får komma med tankar, åsikter och motiveringar till vilket bidrag som ska bli Göteborgs nya Kulturhus.

På Bergsjöns bibliotek visas även ett förslag upp som inte är med i tävlingen, det är framtaget av studenter från arkitektutbildningen på Chalmers.

En tävlingsjury utses som under sex möten våren 2017 ska utse tävlingens vinnare. Juryn består av:

Fredrik Davidsson	Ordförande, Fastighetsutvecklingschef Higab
Kajsa Wide	Projektledare, Arkitekt, Higab
Björn Siesjö	Stadsarkitekt, SBK
Per Ottosson	Projektledare Kulturhus Bergsjön, SDF Östra Göteborg
Kerstin Åre	Bibliotekschef, SDF Östra Göteborg
Bengt Mattias Carlsson	Arkitekt, Utsedd av Sveriges Arkitekter
Dorte Mandrup	Professor, Arkitekt Utsedd av Sveriges Arkitekter
Hanna Siggelkow	Tävlingssekreterare, Higab

Till juryarbetet knyts flera referensgrupper med uppgift att komma med viktig input till juryarbetet:

- Medborgare/brukarrepresentanter
- Stadsbyggnadskontoret/Park och Natur/Trafikkontoret/
- Politiker från SDN Östra Göteborg
- Projektets styrgrupp
- SDF Östra Göteborg
- Förvaltning och drift
- Kulturhus i staden

Under slutet av våren offentliggörs Swecos bidrag "Kulturkorgen" som vinnare av arkitekttävlingen. Detta var även det mest populära förslaget i samtliga referensgrupper.

Juryns motivering:

Kulturkorgen tar ett starkt rumsligt grepp om platsen och omgivningen med en egen identitet i uttrycket som genomsyrar förslagets alla delar. Byggnaden uppfattas som inbjudande och tillåtande med ett lekfullt anslag och bedöms tillsammans med torget kunna ge Bergsjön och Rymdorget ett mervärde och verka som en samlande mötesplats. Förslaget övertygar i sitt engagemang och förståelse för platsen.